

เมล็ดพันธุ์ใหม่...สานใจร่วมฟื้นฟูป่า

จุดมุ่งหมายของกลุ่มเยาวชนสานใจฟื้นฟูป่าไม่ได้อยู่แค่สานต่อและหนุนเสริมงานของกลุ่มผู้ใหญ่ในการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังให้เยาวชนในพื้นที่ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนของตน รวมถึงให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันของ “ชุมชนกับป่า”

“หมู่บ้านห้วยระหงส์” ตั้งอยู่ในเขตภูเขาสูงสลัซบชื้นช้อนในตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหมู่บ้านที่ถูกรายล้อมไปด้วยเขตป่าอนุรักษ์อย่างอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว เป็นหมู่บ้านที่มีปัญหาการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาแดงทับที่ดินของชาวบ้านเมื่อปี 2542 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านทั้งสิทธิในการทำกิน ที่อยู่อาศัย และการใช้ประโยชน์จากป่า ทั้งๆที่ชุมชนตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ปี 2460

“ชุมชนอยู่กับป่า ก็ต้องพึ่งพิงป่า ดูแลป่า” เนื่องจากอาชีพหลักของชาวบ้านที่นี่คือเกษตรกรรมซึ่งทำได้เฉพาะฤดูฝนเท่านั้น ชาวบ้านจึงต้องเข้าไปหาของป่าอย่างเห็ด หน่อไม้ ไช้ผดแดง เพื่อนำมากินและขายเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ป่าชุมชนภูพร้าวเนื้อที่ 1,500 ไร่ จึงเปรียบเสมือนชีวิตเพราะป่าให้ทั้งอาหาร ยาสมุนไพร ใช้เลี้ยงสัตว์ แหล่งเรียนรู้ และรายได้

ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้านเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่และมีการจับกุมชาวบ้านห้วยระหงส์ และบ้านห้วยกลทาในข้อหาบุกรุก ขณะที่เข้าไปเก็บเกี่ยวผลผลิตในไร่ของตนเอง และถูกดำเนินคดี ในปี 2548 กลุ่มชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจึงได้รวมตัวกันในชื่อ “เครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูผาแดง” ขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการทับซ้อนที่ทำกิน รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนด้วย

กลุ่มเยาวชนเมล็ดพันธุ์ใหม่ สานใจฟื้นฟูป่า จึงเกิดมาจากการรวมตัวของเด็กและเยาวชนที่พ่อแม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ลม¹ หนึ่งในผู้ก่อตั้งกลุ่มเยาวชน เล่าให้ฟังว่า “เมื่อปี 2549 ได้ไปศึกษาดูงานที่กลุ่มเด็กรักษ์ป่า จ.สุรินทร์ และเห็นว่าที่นั่นมีเยาวชนทำงานด้านสิ่งแวดล้อมก็สนใจอยากให้

¹ นายนิพนธ์ ขวัญพรม แกนนำกลุ่มเยาวชนรุ่นก่อตั้งกลุ่ม

หมู่บ้านมีกลุ่มเยาวชนบ้าง จะได้มาหนุนเสริมงานของกลุ่มผู้ใหญ่และทำงานคู่ไปกับกลุ่มผู้ใหญ่ จึงได้เข้ามาช่วยผลักดันให้เกิดกลุ่มเยาวชนและก็ได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นเมื่อปี 2550 โดยเริ่มแรกมีสมาชิกร่วมก่อตั้ง 15 คน"

ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนฯ มีสมาชิกทั้งหมด 46 คน จาก 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยระหงส์ บ้านห้วยกลทา และบ้านวังยาว มีทั้งเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา มีโครงสร้างคณะกรรมการ กลุ่มเยาวชนจะมีการประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง และประชุมกันบ่อยครั้งในช่วงที่มีกิจกรรม สำหรับการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบจะแบ่งตามความสมัครใจและความถนัด หลังทำกิจกรรมเสร็จจะมีการประชุมสรุปกิจกรรม และมีการสรุปบทเรียนการทำงานในรอบ 1 ปี วัตถุประสงค์การดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน คือ 1) เพื่อร่วมกับเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าภูผาแดงแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน 2) เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มเยาวชนในชุมชนในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม 3) เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เรียนรู้จากการทำงาน นำมาสู่การพัฒนาตนเอง

เมย์² แกนนำเยาวชน เข้ามาช่วยงานชุมชนตามคำชักชวนของพี่ต่าย³ ตั้งแต่ปี 2549 ในขณะนั้น เมย์ ฟังจบชั้น ม.3 ปัจจุบันเมย์มีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานของกลุ่มเล่าให้ฟังถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองว่า "ตอนนั้นเยาวชนเริ่มรวมตัวกันเพื่ออยากที่จะมาช่วยงานของกลุ่มผู้ใหญ่เรื่องการจัดการป่า พี่ต่ายเห็นว่าเราทำงานคล่องก็เลยให้มารับผิดชอบทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานของกลุ่มเยาวชน งานที่ทำได้แก่ นัดหมายประชุม ทำเอกสาร ทำสรุปประชุม และเป็นดำเนินการประชุม" การทำงานพัฒนาชุมชน 6 ปีทำให้เมย์พัฒนาตัวเองในหลายๆด้าน ที่เห็นชัดคือ กล้าพูดและแสดงความคิดเห็นในเวทีต่างๆ สามารถถ่ายทอดสภาพปัญหาในพื้นที่ให้คนทั่วไปได้ เป็นวิทยากรค่ายสิ่งแวดล้อมให้กับน้องๆในพื้นที่ ทำฝ้ามัดย้อม นอกจากการพัฒนาตัวเองแล้วสิ่งหนึ่งที่ได้เรียนรู้คือ "การทำงานกับคนที่หลากหลายเป็นเรื่องยากมาก สิ่งสำคัญคือเราต้องมีความอดทน"

ลม จากคนที่ไม่เคยสนใจอะไรเลย เที่ยว เล่น เกเร กินเหล้า ไปวันๆ เคยไปทำงานและเรียนที่กรุงเทพฯ ก็ไม่ประสบความสำเร็จจึงกลับมาอยู่บ้านเมื่อปี 2548 ช่วงนั้นเกิดปัญหาเรื่องที่ดินและพ่อของลมก็ถูกจับพอดี พ่อเห็นว่า ลม ใช้คอมพิวเตอร์ได้ ก็เลยชักชวนให้มาช่วยงานด้านทำเอกสารให้กับเครือข่ายองค์กรชาวบ้านฯ จึงทำให้ ลม ได้เข้ามามีส่วนช่วยและร่วมขับเคลื่อนเรื่องที่ดินทำกิน การที่ ลม ได้เข้ามาคลุกคลีกับงานนี้ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนการใช้ชีวิตและความคิดของเขาและมีความฝันว่า **อยากเป็นเกษตรกรที่ดี** เล่าถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้ามาช่วยงานในชุมชนว่า "การทำงานที่ผ่าน

² นางสาวกุสุมา คำพิมพ์ แกนนำกลุ่มเยาวชน

³ นางอรนุช ผลภิญโญ ที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน

มาทำให้ผมได้ประสบการณ์และทักษะมากมายไม่ว่าจะเป็นการทำแผนที่ GIS อ่านแผนที่ภูมิประเทศ ใช้เครื่อง GPS ได้ เป็นวิทยากรค่ายสิ่งแวดล้อมได้ และนี่คือสิ่งที่ผมภูมิใจ ผมอยากให้เยาวชนในชุมชนที่เข้ามาทำงานเกิดความภูมิใจแบบนี้ ภูมิใจในความเป็นชุมชนของเรา”

หนุนเสริมงานผู้ใหญ่...ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมในบ้านเกิด

ที่ผ่านมางานส่วนใหญ่ของเยาวชนจะเป็นการตั้งรับ คือเข้าไปหนุนเสริมและช่วยงานของเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูผาแดงและงานในชุมชนซะมากกว่า มีบ้างกิจกรรมที่เยาวชนคิดและทำกันเองโดยมีกลุ่มผู้ใหญ่เป็นที่ปรึกษา กิจกรรมที่ได้ดำเนินได้แก่

กิจกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติ โดยอนุรักษ์และดูแลป่าชุมชนภูพร้าวในเนื้อที่ 1,500 ไร่ กิจกรรมที่ทำจนกลายเป็นงานประจำปี ได้แก่ คีนกล้วยไม้และสมุนไพรสุบ่า การทำแนวกันไฟ บวชป่า ปลูกต้นไม้ (สมัยก่อนชาวบ้านมักเรียกว่า “ป่าโคกใหญ่” แต่เนื่องจากบริเวณนี้มีมันพร้าว ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากจึงเรียกป่าโคกใหญ่ว่า “ป่าภูพร้าว” ตั้งแต่ตอนนั้นเป็นต้นมา)

กิจกรรมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้กับเยาวชนในพื้นที่ จะมีการจัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งจัดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์และแนวคิดในการทำงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชน ได้จากการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายเยาวชนอื่นๆ

สำหรับงานด้านการขับเคลื่อนการจัดการที่ดินได้ร่วมกับเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน ในการผลักดันให้เกิดนโยบายการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน ซึ่งหมู่บ้านห้วยระหงส์ บ้านห้วยกลทา และบ้านห้วยหัวน้อย เป็น 1 ในพื้นที่นำร่องของรัฐบาลเรื่องการจัดทำโฉนดชุมชน และร่วมกับเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย (คปท.) ในการขับเคลื่อนเรื่องที่ดินทำกิน

งานวิจัย “วิถีชุมชนท้องถิ่น ผู้สร้างภาวะโลกเย็น” (2552-2553) เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ถูกกล่าวหาว่าทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ซึ่งบ้านห้วยกลทา, ห้วยระหงส์ อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ เป็นหนึ่งในพื้นที่ศึกษา มีเยาวชนและชาวบ้านเป็นที่วิจัย ร่วมกับ เครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย (คปท.) กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร้พรมแดน (Local act.) และศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (RECOFTC)

การดำเนินงานที่ผ่านมาย่อมพบกับปัญหา การขาดแคลนงบประมาณในการทำกิจกรรมเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งมีผลให้กิจกรรมของเยาวชนขาดความต่อเนื่อง แต่เยาวชนก็พยายามหาทางออกและจัดหาทุนเล็กๆ น้อยๆ ตามช่องทางที่ตนเองทำได้ เช่น ร้องเพลงเปิดหมวก ลงแขก

หาหาหน่อไม้แล้วนำไปขาย เพื่อนำเงินส่วนนี้มาทำเป็นกองทุนเล็กๆ ใช้ในการทำกิจกรรม ที่ผ่านมากการสนับสนุนเรื่องงบประมาณจะเข้ามาที่กลุ่มผู้ใหญ่ ปัญหาอีกอย่างคือคนมาร่วมกิจกรรมน้อยโดยเฉพาะฤดูทำการเกษตรเนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจและการดำรงชีพทำให้เยาวชนส่วนใหญ่ต้องช่วยพ่อแม่ทำไร่ข้าวโพด ปลูกพริก มะเขือ ฯ ทำให้เวลาการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย ซึ่งการทำกิจกรรมต้องหาจังหวะและเวลาที่เหมาะสมนั้นคือช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวมกราคม – เมษายนเพราะงานในไร่จะน้อย ถึงแม้กิจกรรมของเยาวชนจะไม่ค่อยเข้มข้น แต่ก็ไม่ได้ถือกันว่าขาดช่วงกลุ่มเยาวชนยังคงทำกิจกรรมอยู่เรื่อยๆ ไม่มีกิจกรรมอะไรก็จะมานั่งคุยกัน ปรึกษากัน ตามวิถี กลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชนเองก็ให้การสนับสนุนงบประมาณตามกำลังที่มี

“กิจกรรมของเราส่วนใหญ่ไม่ใช้เงินแต่ใช้แรงอย่างเดียว (ช่วยงานกลุ่มผู้ใหญ่) บ้างที่ก็เขียนไปขอเงินเพื่อทำค่าย บ้างไม่ได้ก็ไม่ทำ ที่ผ่านมาก็เปิดหมวก เรียไร เยาวชนมีแผนที่จะทำแปลงรวมแต่ยังไม่ได้คุยกันเป็นเรื่องเป็นราวเนื่องจากแต่ละคนยังติดช่วยงานพ่อแม่อยู่อีกอย่างคือยังหาที่ไม่ได้ ของผู้ใหญ่ก็จะทำแปลงรวมเด็กก็จะทำคู่ไปกับผู้ใหญ่ด้วย บางครั้งกลุ่มผู้ใหญ่ก็ช่วยงบประมาณแต่เราจะหาเองก่อน” ลม หนึ่งในแกนนำเยาวชนพูดถึงการหางบประมาณในการทำกิจกรรม

ทิพกฤตา สร้อยมี คณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูผาแดงพูดถึงการหนุนเสริมกลุ่มเยาวชนว่า “ที่ผ่านมากกลุ่มผู้ใหญ่ก็สนับสนุนงบประมาณเล็กๆ น้อยๆ และสนับสนุนกิจกรรมที่เยาวชนอยากทำ ค่อยๆ ให้คำปรึกษา ส่วนมากเยาวชนจะเป็นกำลังหลักในการเข้ามาช่วยงานของกลุ่มผู้ใหญ่และชุมชนมากกว่า เช่น ช่วยเตรียมงานกิจกรรมปลูกป่า ทำแนวกันไฟ หรืองานประเพณีในหมู่บ้าน โดยเราจะมอบหมายงานให้กลุ่มเยาวชน” การเข้ามาร่วมตัวกันทำกิจกรรมของเยาวชน ทิพกฤตา บอกว่าทำให้เยาวชนไม่เข้าไปยุ่งกับยาเสพติดเพราะเมื่อก่อนในหมู่บ้านจะมีปัญหาเรื่องยาเสพติดมาก “สิ่งที่อยากเห็นคืออยากให้เยาวชนที่เป็นเมล็ดพันธุ์นี้เติบโตและเป็นคนดีของสังคม เป็นตัวอย่างให้กับน้องๆ ในชุมชนและช่วยกันพัฒนาบ้านเกิดของเรา” ทิพกฤตา กล่าวทิ้งท้าย

เงื่อนไขความสำเร็จของกลุ่มเยาวชน

- กลไกส่งเสริมการทำงานของกลุ่มเยาวชน มีเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูผาแดง และศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนเทือกเขาเพชรบูรณ์ เป็นเสมือนพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน สนับสนุนการทำงานของกลุ่มเยาวชนทั้งในเรื่องงบประมาณในการทำกิจกรรมและหนุนเสริมการทำงานต่างๆ
- เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ต้องออกไปทำไร่ช่วยเลี้ยงงานของครอบครัว แต่พ่อแม่ก็ให้การสนับสนุนเยาวชนออกมาทำกิจกรรม หลังจากที่ว่างจากงานของครอบครัวแล้ว
- เยาวชนที่เป็นคนในพื้นที่ มีจิตสำนึก ห่วงแทนทรัพยากรและปกป้องสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชน และเข้าใจถึงปัญหาเรื่องที่ดินและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลืองานต่างๆในชุมชน
- ถึงแม้ทุนสำรองในการทำกิจกรรมกลุ่มจะมีไม่มาก บางครั้งถึงขั้นไม่มีแต่เยาวชนก็พยายามหาตามช่องทางที่มี เช่น ร้องเพลงเปิดหมวก หน้าหน่อไม้จะช่วยกันลงแขกหาหน่อไม้แล้วนำมาขาย เป็นต้น

บทส่งท้าย

ชุมชนพยายามบอกกับคนภายนอกว่า “ชุมชนสามารถจัดการ ดูแลทรัพยากรของตนเองได้” แต่ตอนนี้เขากำลังเดือดร้อนการลุกขึ้นมาของเยาวชนเพื่อยืนเคียงบ่าเคียงไหล่ในการเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยร่วมกับพ่อแม่ทำให้เยาวชนกลายเป็นแรงหนุนที่สำคัญ จุดมุ่งหมายของกลุ่มเยาวชนไม่ได้อยู่แค่การหนุนเสริมงานของกลุ่มผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ผู้ใหญ่มุ่งหวังว่าเยาวชนเหล่านี้ได้เข้ามาเรียนรู้ มาช่วยดูแลรักษาป่าภูผาพร้าว ป่าของชุมชนต่อไป ดังชื่อที่ว่า “เมล็ดพันธุ์ใหม่ สานใจฟื้นฟูป่า”

ชื่อ นายนิพนธ์ ชวีญุพรม (ลม) อายุ 29 ปี
ตำแหน่ง ประชาสัมพันธ์ มีบทบาทหน้าที่คอยสื่อสารกับกลุ่มผู้ใหญ่ในสิ่งที่เยาวชน
อยากทำ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
การศึกษา จบ ม.6 กศน. หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์
อาชีพ ทำเกษตร
ความถนัด วิทยากรค่ายสิ่งแวดล้อม, ทำแผนที่ GIS และอ่านแผนที่ / อ่าน GPS ได้
ดนตรีพอเล่นได้ คือ กีตาร์ กลอง

จากคนที่ไม่เคยสนใจอะไรเลย เทียว เล่น เกเร กินเหล้า ไปวันๆ เคยไปทำงานและเรียนที่กรุงเทพฯ ก็ไม่ประสบความสำเร็จจึงกลับมาอยู่บ้านเมื่อปี 2548 ช่วงนั้นเกิดปัญหาเรื่องที่ดินและพ่อของลมก็ถูกจับพอดี “ผมเป็นคนเกเรมาก ไม่สนใจอะไรเลยจริงๆ แต่พอเห็นว่าเราทำคอมพิวเตอร์ได้ก็เลยให้เข้ามาช่วยงานเครือข่ายองค์กรชาวบ้านฯ จึงได้มาคลุกคลีกับงานนี้ พอเข้ามาก็รู้สึกชอบและผู้ใหญ่ก็ให้การยอมรับเรา เมื่อได้เข้ามาช่วยงานในชุมชนเห็นว่าชุมชนเริ่มดีขึ้น เวลามีปัญหาที่จะมาคุยกัน จับมือกัน ช่วยกันทำงาน”

สำหรับเยาวชน ลม หนึ่งในผู้ก่อตั้งกลุ่มเยาวชน เส้าให้ฟังว่า “เมื่อปี 2549 ได้ไปศึกษาดูงานที่กลุ่มเด็กรักษ์ป่า จ. สุรินทร์ และเห็นว่าที่นั่นมีเยาวชนทำงานด้านสิ่งแวดล้อมก็สนใจอยากให้หมู่บ้านมีกลุ่มเยาวชนบ้าง จึงได้เข้ามาช่วยผลักดันให้เกิดกลุ่มเยาวชนและก็ได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นเมื่อปี 2550”

จากการเฝ้ามองการทำงานของกลุ่มเยาวชน “ลม” เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเยาวชนว่า “ผมว่ามี 2 ด้าน คือ ดีขึ้น กับ แย่ง ที่ดีขึ้นคือการทำงานที่ผ่านมาทำให้ตัวเยาวชนได้รู้จักการทำงานเพื่อสังคม เพื่อชุมชน ที่แย่งคือตอนนี้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นภายในกลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อมาถึงเยาวชนด้วย ทำให้การทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ใหญ่ยิ่งน้อยลงกว่าเมื่อก่อน อีกอย่างเยาวชนบางส่วนต้องทำงาน ทำไร่ หรือไปเรียน อาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกัน เวลาทำกิจกรรมคนก็เลยมารวมกันน้อยกว่าเมื่อก่อน ก็อยากให้เยาวชนในกลุ่มกลับมาคุยกัน ปรึกษาหารือกันเหมือนเมื่อก่อน และช่วยเหลือและทำงานคู่ขนานกับกลุ่มผู้ใหญ่”

ด้วยเวลาและประสบการณ์ทำให้ “ลม” จากคนที่ไม่เคยสนใจอะไรเลยกลับมาช่วยเหลืองานของชุมชนและมีความฝันว่า *อยากเป็นเกษตรกรที่ดี* บอกว่า “การทำงานที่ผ่านมาทำให้ผมได้ประสบการณ์และทักษะมากมายไม่ว่าจะเป็นการทำแผนที่ GIS อ่านแผนที่ภูมิประเทศ ใช้เครื่อง GPS ได้ เป็นวิทยากรค่ายสิ่งแวดล้อม”

ชื่อ นส.กศุมา คำพิมพ์ (เมย์) อายุ 21 ปี
ตำแหน่ง ผู้ประสานงานกลุ่มเยาวชนเมล็ดพันธุ์ใหม่ สานใจพื้นฟูป่า
การศึกษา กำลังศึกษาอยู่คณะศิลปศาสตร์ สาขาพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาชีพ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนเทือกเขาเพชรบูรณ์
ความถนัด วิทยากรค่ายสิ่งแวดล้อม ทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ทำขนม เช่น ขนมดอกจอก ทองม้วน

เมย์เริ่มเข้ามาทำงานพัฒนาเมื่อปี 2549 (ถึงปัจจุบันก็ 6 ปีแล้ว) ตามคำชักชวนของพี่ต่าย (อรนุช ผลบุญ) ตอนนั้นเรียนจบ ม.3 พอดี “รู้จักพี่ต่ายตั้งแต่ปี 47 แล้ว ตอนนั้นในหมู่บ้านกำลังมีปัญหาเรื่องที่ดินและชาวบ้านถูกจับกุม พี่ๆ จากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ก็เข้ามาช่วยเหลือ จำได้ว่าประทับใจกลุ่มพี่ๆ NGOs มาก ตอนนั้นไม่รู้จึกว่า NGOs ทำงานกันอย่างไร แต่เห็นพี่ๆ เขาทำงานอิสระดี เรียบง่าย มาพูดคุยกับชาวบ้านโดยไม่ต้องมีพิธีต้องอะไรมากมาย ใส่เสื้อยืดธรรมดา จากความประทับใจครั้งนั้นทำให้เมย์ตัดสินใจเข้ามาทำงานพัฒนาตามคำเชิญชวนของพี่ต่าย “ช่วงแรกยังไม่ได้ทำงานพัฒนา แต่มาช่วยทำขนมขายก่อนประมาณ 1 ปี ช่วงที่ขายขนมก็ได้มีโอกาสลงพื้นที่บ้าง หลังจาก 1 ปีก็ได้ลงทำงานในพื้นที่บ่อยขึ้น งานแรกที่ได้ทำคือ เป็นทีมวิจัยเรื่องสีย้อมผ้าธรรมชาติซึ่งทำงานร่วมกับกลุ่มแม่บ้านย้อมสีธรรมชาติ ที่ อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ” ปัจจุบันเมย์มีบทบาทในการทำงานพัฒนามากขึ้นโดยได้มาทำงานในพื้นที่หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ กับศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนเทือกเขาเพชรบูรณ์ (พี่ต่ายได้ย้ายฐานมาทำงานพัฒนาจาก อ.คอนสารมาเป็น อ.หล่มสัก)

สำหรับงานเยาวชน เมย์ ก็เป็นคนหนึ่งที่ร่วมกันผลักดันให้เกิดกลุ่มเยาวชนเช่นกัน เมย์เล่าให้ฟังถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่มเยาวชนว่า “เริ่มมาจากเยาวชนรวมตัวกันเพื่อหนุนเสริมงานของกลุ่มผู้ใหญ่เรื่องการจัดการป่า พี่ต่ายเลยให้เมย์มารับผิดชอบดูแลงานเยาวชน จริงๆ ไม่น่าเรียกว่าดูแล หลักๆ จะทำหน้าที่ประสานงานให้กับกลุ่มเยาวชน เป็นคล้ายๆ เลขานุการ ด้วยเพราะต้องจัดบันทึกประชุม นัดหมายการประชุม ทำงานเอกสาร ตอนนั้นก็พยายามสอนฝึกน้องให้มาช่วยงานด้านเอกสารและการจัดบันทึกเหมือนกัน”

การทำงานที่ผ่านมาทำให้เมย์พัฒนาตนเองในหลายๆ ด้าน ที่เห็นชัดคือกล้าพูดและแสดงความคิดเห็นในเวทีต่างๆ สามารถถ่ายทอดสภาพปัญหาในพื้นที่ให้คนทั่วไปได้ เป็นวิทยากรค่ายสิ่งแวดล้อมให้กับน้องเยาวชนในพื้นที่ การทำสันทนาการ ทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และทำขนม สิ่งเหล่านี้เมย์บอกว่าได้มาจากการทำงานทั้งสิ้น นอกจากการพัฒนาตนเองแล้ว สิ่งหนึ่งที่ได้เรียนรู้ คือ “การทำงานกับคนที่หลากหลายเป็นเรื่องยาก สิ่งสำคัญคือเราต้องมีความอดทนมากๆ”

เมย์มีความคาดหวังต่อกลุ่มเยาวชนว่า “อยากให้กลุ่มเยาวชนยังคงทำงานสนับสนุนกลุ่มผู้ใหญ่ในเรื่องการจัดการทรัพยากรต่อไป และอยากให้เยาวชนมีการพัฒนาความคิด ศักยภาพของตนเองให้มากกว่านี้ เพราะหลายคนยังไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก นั้นเป็นเพราะไม่ค่อยได้ออกมาร่วมเวทีในลักษณะที่รีออกจัดแบบนี้” เมย์ยกตัวอย่างเพื่อนสมาชิก (นายพีระพล จันทน์เทศ) ที่ได้เข้ามาร่วมเวทีเครือข่ายต้นกล้าในป่าใหญ่ครั้งแรกเมื่อกันยายน 2553 ว่า “ก่อนมาร่วมกิจกรรม

พระพลบอกว่า “อย่าให้พูดอะไร อยาย” แต่พอถึงเวลา พระพลก็กล้าที่จะพูดทุกอย่างที่เราไม่ได้บังคับ” นั้นเป็นเพราะเห็นว่าเขาคอนอื่นทำได้ เขาก็ทำได้เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้มันกลายเป็นแรงผลักดันให้กับเยาวชนและเห็นว่าสิ่งที่ตนเองทำไม่ได้เป็นเรื่องที่ผิดแต่อย่างใด

เรื่องเล่าจากต้นกล้าเมล็ดพันธุ์ใหม่

บ้านบ้าน...สร้างดิน

นิพนธ์ ขวัญพรหม(ลม)

แสงแดดอ่อนๆ ของพระอาทิตย์ยามเช้ากับสายลมเย็นของต้นเดือนมกราคม ปลูกผมให้ตื่นจากการหลับไหลภายในตื่นที่นอนของผมเอง พอออกมานอกตื่นที่นอน รอบๆ ภายรายล้อมไปด้วยต้นไม้และหมอกจางๆ ทำให้เห็นบ้านหลังหนึ่งซึ่งตั้งอยู่กลางป่าชุมชนของหมู่บ้านเด่นชัดขึ้นอย่างมีมนต์ขลัง

“บ้านดิน” คือบ้านหลังที่ผมกล่าวถึง สายตามผมยังคงจับจ้องและมองไปที่บ้านหลังนั้น เมื่อนึกย้อนกลับไปเมื่อช่วงปลายปีพ.ศ.2551 กลุ่มเยาวชนภายในหมู่บ้านของผมเอง ซึ่งมีชื่อเรียกขานว่า กลุ่มเยาวชนเมล็ดพันธุ์ใหม่ สานใจฟื้นฟูป่า ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำงานสาธารณะและปกป้องทรัพยากรของชุมชน

หยง หนุ่มน้อยหนึ่งในสมาชิกแกนนำของกลุ่มที่เป็นทั้งมือกลอง และนักร้องในยามที่พวกเราสังสรรค์กัน จนไปถึงเมื่อเรารวมกลุ่มไปเล่นดนตรีเปิดหมวกเพื่อระดมทุนเข้ากลุ่มเยาวชน เป็นผู้ที่ลู่แป้น ช่างทำบ้านดิน ถ่ายทอดวิชาการสร้างบ้านที่ทำจากดินให้อย่างหมดเปลือก หยงจึงกลายเป็นแกนนำในการสร้างบ้านดินไปโดยไม่มีใครคัดค้าน

หนุ่มน้อยคนนี้พาพวกเรากลุ่มเยาวชนเหยียบดิน โดยการนำดินมาผสมกับแกลบและน้ำ ย่ำด้วยเท้า ทั้งเล็ก ใหญ่ จนเป็นเนื้อเดียวกัน นำมาขึ้นรูปด้วยบล็อกสี่เหลี่ยมที่ทำจากเศษไม้ที่พวกเราหลายคนไปช่วยกันขอมมาจากชาวบ้านให้กลายเป็นก้อนอิฐ แล้วจึงนำไปตากให้แห้ง “บ้านหลังนี้คงใช้อิฐสัก 2,000 ก้อน” เสียงของหยงบอกระหว่างที่พวกเรากำลังอ้อยออยู่กับอาหารกลางวันต่างห่อจากบ้านมากินด้วยกันในวันแรกของการทำงานสร้างบ้านดิน

การทำอิฐจากดินของพวกเราผ่านไปหนึ่งเดือนจึงได้อิฐครบตามจำนวนที่ต้องการ แม้มันจะเหนื่อยแต่ก็สนุก มีทั้งเสียงหัวเราะ เจ็บตัว และอาการเท้าบวมไปตามๆ กัน

ผ่านไปอีกราวเดือนครึ่ง หยงและน้องๆ ในกลุ่มเยาวชนจึงมาปรากฏตัวที่หน้าบ้านผมอีกครั้ง พร้อมบอกผมว่า “พี่มาก่อบ้านดินได้แล้ว เพราะอิฐแห่งหมดทุกก้อน พร้อมก่อได้เลย”

พวกเราจึงได้รวมตัวกันอีกครั้ง โดยคราวนี้มีน้องๆ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลกซึ่งสนใจมาออกค่ายกันที่หมู่บ้านของเราช่วยด้วย คราวนี้ลุงแป้นผู้เป็นอาจารย์ของหยงมาช่วยคุมการก่อสร้างด้วยตัวเองเลยทีเดียวน้องแป้นให้พวกเราช่วยกันทำเป็นทีมเชื่อมอิฐให้ยึดติดกัน วิธีการทำนั้นก็เหมือนกับตอนทำอิฐ แต่ไม่ต้องทำให้แห้ง การก่อทำผนังแลเสานั้น วันหนึ่งๆ ก่อได้ไม่เกิน 5 ชั้น หรือ 5 ก้อนอิฐ เพื่อให้เกิดความแข็งแรงของผนังและเสา กว่บ้านดินจะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาให้ชื่นใจกันได้ก็ต้องอาศัยทั้งความเพียรพยายามและความอดทนของพวกเราเป็นอย่างมาก นับเป็นบททดสอบสำหรับกลุ่มเยาวชนเรากันอีกครั้งก็ว่าได้

แต่เมื่อตัวบ้านแล้วเสร็จ มันยังขาดหลังคา นี่แหละปัญหาใหญ่ของพวกเรา แต่เหมือนฟ้าประทาน ผู้เฒ่าในหมู่บ้านเข้ามาถามพวกเราว่า “มีอะไรให้ช่วยไหม” พวกเราแทบกระโดดตัวลอย เลยบอกเล่าปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เฒ่าในหมู่บ้านจึงเสนอตัวมาช่วยทำหลังคาให้บ้านดินหลังนี้ แต่มีข้อแม้ว่าพวกเราต้องช่วยทำงานด้านด้วย พวกเราตอบตกลงไปแบบไม่ต้องใช้เวลาคิด

หลังจากวันนั้นผ่านการทำงานร่วมมือของคนสองวัย เป็นเวลากว่า 3 วัน บ้านดินหลังแรกของพวกเราก็จึ่เสร็จสมบูรณ์ ทำให้พวกเรารู้สึกปีติใจไปตามๆ กัน

ผ่านมา 2 ปีแล้วมันก็ยังดังอยู่ที่เดิม ทำประโยชน์ต่างๆ ให้กับชุมชนตั้งที่พวกเรากลุ่มเยาวชนตั้งใจไว้ ทั้งเป็นที่ประชุมของหมู่บ้าน เป็นที่หลบฝนของชาวบ้านยามเข้าไปเก็บหาผลผลิตจากป่าชุมชน และที่สำคัญเป็นที่พักผ่อนประชุมรวมพลของพวกเรากลุ่มเยาวชนเมล็ดพันธุ์ใหม่ สานใจพื้นฟูป่า พวกเราจึงได้ทั้งแบ่งปัน และสร้างดินให้เป็นบ้านขึ้นมาด้วยกำลังสองมือและสองเท้าของเยาวชนเรา ตลอดจนได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนในชุมชนและภายนอก

“ตื่นนานหรือยังพี่” เสียงที่คุ้นเคยดังเข้ามาในโสตประสาทของผม ทำให้ผมตื่นจากภวังค์ พอหันไปมองเจ้าของเสียงคือ หยง หนูน้อยผู้เป็นแกนนำทำบ้านดินหลังนี้เอง ผมตอบหยงไปอย่างไม่จริงจังกัว่า “นานแล้ว” ผมยิ้มและถามกลับไปว่า ไร..หยง สร้างบ้านดินอีกหลังไหม” หยงนิ่งไม่ตอบคำถามของผม ผมก็รู้ว่าหนูน้อยคนนี้คิดยังไงกับคำถามของผม แต่หยงยิ้มและพยักหน้าพร้อมเดินจากไป...

แต่หลังจากนั้นผมเริ่มรู้ตัวอีกครั้ง เท้าของผมก็บวมเป่งไม่น้อยไปกว่าการสร้างบ้านดินหลังแรก

เรื่องเล่าภูผาแดง

กฤษมา คำพิมพ์ (เมย์)

เสียงตุ๊ก...ตุ๊ก...ตุ๊กๆ ดังขึ้นในยามเช้าของทุกวัน มันคือเสียงของรถไถนาที่ชาวบ้านในละแวกนี้ใช้เป็นพาหนะในการเดินทางไปทำไร่ เนื่องจากไร่อยู่ไกลจากตัวหมู่บ้านมาก จึงทำให้ชาวบ้านต้องตื่นแต่เช้าเพื่อมาหุงหาอาหารแข่งกับเวลา และระยะทางไกลที่จะต้องเดินทางไปยังไร่ เพราะหากไปถึงไร่สาย เวลาในการทำงานก็จะลดน้อยลงไป เวลาในแต่ละวันของชาวบ้านจึงถูกใช้ไปอย่างคุ้มค่าเต็มที

ชุมชนบ้านห้วยระหงส์ อาศัยอยู่บนเทือกเขาเพชรบูรณ์ เป็นชุมชนในเขตป่าที่มีอาชีพหลัก คือ การทำไร่ข้าวโพด และเมื่อว่างเว้นจากการทำไร่ชาวบ้านก็จะออกไปเก็บหาผลผลิตจากป่าตามฤดูกาลทั้งเห็ดนานาชนิด หน่อไม้ และผักหวาน เป็นต้น เมื่อเก็บหามาได้มากก็จะนำไปขายที่ตลาด ซึ่งตลาดของชุมชนก็คือตามรายทางข้างถนนใหญ่สายหล่มสัก-ชุมแพ ส่วนแผงขายนั้นก็จะนำกิ่งไม้แห้งมามัดรวมกัน นำมาตั้งโดยใช้ก้อนหินที่หาได้มาทับไว้พอไม่ให้ล้ม แล้วนำของป่าที่หาได้ใส่ถุงหิ้วไปห้อยขาย บางครั้งก็ขายได้หมด แต่บางครั้งก็เหลือซึ่งก็จะกลายเป็นอาหารมือค้ำในเย็นย่ำนั้นไป คนในชุมชนดาในชีวิตแบบนี้มาเป็นเวลานานหลายสิบปี ครอบครัวส่วนใหญ่ต่างอยู่บ้านพร้อมหน้าพร้อมตากันทั้งเด็กเล็ก เด็กโต คนหนุ่มสาว คนวัยทำงานและผู้เฒ่าผู้แก่ เพราะการหาอยู่หากินของชุมชนหมุนเวียนทำไร่ เก็บหาผลผลิตจากป่ามีรายได้พอกินพอใช้อย่างพอเพียงจนไม่ต้องออกไปหางานอื่นทำนอกชุมชน

แต่แล้ววิถีชีวิตของคนในชุมชนจากที่เคยมีความสุขทำไร่ เก็บหาผลผลิตจากป่ามาขายก็ต้องเปลี่ยนไป เมื่อมีการประกาศให้พื้นที่ของชุมชนเป็นเขตอนุรักษ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาแดง ตามชื่อของภูเขาคู่ที่ทอดตัวอยู่ติดกับตัวหมู่บ้านแห่งนี้ หลังจากนั้นมาการประกอบอาชีพของชาวบ้านเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องใช้ชีวิตแบบหลบๆ ซ่อนๆ เพราะเกรงถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้จับกุม ที่ดินที่เคยใช้ทำไร่มาแต่ครั้งบรรพบุรุษกลับถูกกล่าวหาว่าบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และชาวบ้านหลายคนถูกจับกุมไปดำเนินคดี จากปัญหาที่เกิดขึ้นชาวบ้านจึงลุกขึ้นมารวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิที่พวกเขาควรจะได้รับ ในนามเครือข่ายองค์กรชาวบ้านอนุรักษ์ป่าภูผาแดง เพื่อเรียกร้องสิทธิการอยู่อาศัยและที่ทำกินในพื้นที่ซึ่งมีมาก่อนการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยชุมชนใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาคำขอจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน เพราะเป็นวิธีการเดียวที่ชุมชนจะรักษาที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยของพวกเขาไว้ได้ และเพื่อแสดงให้เห็นภายนอกได้เห็นว่าชุมชนก็สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ สามารถดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

จากการได้เห็นปัญหาของชุมชน กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านจึงรวมกันก่อตั้งกลุ่มเยาวชนเมล็ดพันธุ์ใหม่ สานใจฟื้นฟูป่าขึ้นเพื่อช่วยเหลืองานของกลุ่มผู้ใหญ่เพราะเยาวชนก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแห่งนี้ที่จะต้องร่วมกันปกป้องและดูแลทรัพยากรต่อไป

ที่ผ่านมาชุมชนได้จัดการป่าในรูปแบบของป่าชุมชน ทำกิจกรรมปลูกป่า คืนกล้วยไม้สู่ป่า การอนุรักษ์ “อู่ปืม” พันธุ์สัตว์น้ำหายากไม่ให้สูญพันธุ์

จากการลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของชุมชนและผลการทำกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรของชาวบ้านที่ผ่านมา ทำให้เกิดความร่วมมือของชุมชนและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่า แต่แนวทางนี้จะดำเนินไปได้มากน้อยเพียงใด ชุมชนแห่งนี้ก็ต้องดำเนินชีวิตและต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

กลุ่มเยาวชนเมล็ดพันธุ์ใหม่สานใจพื้นฟูป่า

ผู้ประสานงาน คุณกุสุมา คำพิมพ์

ที่อยู่ 95/2 หมู่ 6 ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 67110

โทรศัพท์ 08 3627 3314 E-mail : mayray315@gmail.com